

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Солоніко К.С. Міжнародна економіка : [навч. посіб.] / К.С. Солоніко. – К. : Кондор, 2008. – 380 с.
4. Філіпенко А.С. Світова економіка : [підручник] / А.С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2007. – 640 с.
5. Україна на шляху європейської інтеграції : науково-практичний збірник матеріалів Міністерства економіки України. – К. : КНЕУ, 2008. – 240 с.

Анотація. На всіх історических етапах розвитку України міжнародна економічна діяльність завжди мала вплив на економічний стан країни. Непосереднє учасство в міжнародній економічній системі господарювання сприяє вирішенню в країні національних економічних проблем внаслідок перегляду і вдосконалення внутрішньогосподарських пропорцій економіки, розширення виробництва товарів і послуг за межами власної країни, підвищення якості продукції вітчизняних підприємств, зміцнення її конкурентоспособності на зовнішніх ринках. В роботі було розглянуто сучасний стан економічних відносин між Україною і ЄС, а також досліджено особливості торговельно-співробітництва України з країнами ЄС в сфері торгівлі і в сфері послуг. Проведено аналіз економічного співробітництва України з країнами ЄС в сфері торгівлі товарами, а також в сфері послуг. Визначено основні напрями активізації торговельно-співробітництва України з країнами ЄС і напрями подальшого економічного співробітництва України з ЄС.

Ключові слова: аналіз, співробітництво, торгівля, послуги, економічні відносини, інтеграція.

Summary. At all historical stages of development Ukraine's international economic activity has always had an impact on the country economic status. Direct participation in the international economic system management contributes to the solution of national economic problems due to review and improve on-management economic proportions, expand production of goods and services outside its own country, improving the quality of domestic enterprises products, to strengthen its competitiveness in foreign markets. In this work there have been considered the current state of economic relations between Ukraine and the EU, and developed features of trade cooperation of Ukraine with the EU in trading and services. It's carried out the analysis of Ukraine economic cooperation with the EU in trading and services. It's defined the main ways of Ukraine enhancing trade cooperation with EU countries and found areas of Ukraine further economic cooperation with the EU.

Key words: analysis, cooperation, trade, services, economic relationships, integration.

УДК 339.13:332.05+339.9

Булатова О. В.
*доктор економічних наук, професор,
перший проректор
Маріупольського державного університету*

Bulatova O. V.
*First Vice-Rector,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Mariupol State University*

ТРАНСФОРМАЦІЯ СВІТОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗРУШЕНЬ: БАЗОВІ ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

TRANSFORMATION WORLD MARKET IN THE GLOBAL SHIFTS: BACKGROUND TO THE DEVELOPMENT OF BASIC CHEMICAL INDUSTRY

Анотація. У роботі розглянуто трансформаційні процеси світового товарного ринку та можливості подальшого розвитку хімічної промисловості. Визначено, що темпи приросту світової торгівлі постійно випереджають темпи приросту світового ВВП, що є свідченням постійного поглиблення процесів глобалізації. Зроблено висновок, що характерними ознаками структурних зрушень, що відбуваються на світовому ринку, стало те, що спади економік поступово стають більш синхронними; суттєво посилюється вплив інвестиційної активності на економічні коливання; фактично всі спади супроводжуються скороченням приватних довгострокових інвестицій та зниженням вартості цінних паперів; рецесії в економіці майже не супроводжуються дефляцією; піки відсоткових ставок співпадають зі зростанням ВВП. Затребуваність хімії як міжгалузевої науки, диверсифікований попит на продукцію хімічної промисловості розсунули рамки галузі й обумовили формування складного хімічного кластера, пов'язаного з основними тенденціями світової торгівлі: ресурсозбереження, використання поновлюваних видів сировини і джерел енергії, зниження техногенного навантаження на навколишнє середовище, вирішення проблем продовольчого забезпечення й охорони здоров'я.

Ключові слова: глобалізація, трансформація, світова торгівля, хімічна промисловість, економічна криза.

Вступ та постановка проблеми. Інтенсифікація міжнародних економічних відносин, що ґрунтується на об'єктивній еволюції міжнародного поділу праці, їх подальша лібералізація через розвиток багатосторонньої системи регулювання призводять до посилення інтеграційної взаємодії країн, фактичним підтвердженням якої є розширення міжнародного товарообміну, збільшення міграції факторів виробництва, більша частина яких припадає на головних суб'єктів світового господарства – транснаціональні (мультинаціональні) корпоративні структури, активний розвиток діяльності яких є доказом посилення процесів транснаціоналізації у світі. Поглиблення інтеграційних зв'язків між країнами відбувається при одночасному зростанні ролі наднаціональних інститутів у регулюванні міжнародних економічних відносин (як на регіональному, так і на глобальному рівнях), більш впливовою на розвиток світової економіки стає діяльність регіональних інтеграційних об'єднань.

Сучасні інтеграційні процеси, що відбуваються у світовому господарстві на глобальному та регіональному рівнях, призвели до того, що економічне зближення держав в територіально-просторовому аспекті, з одного боку, та активна діяльність ТНК, з іншого, призвели до нових форм організації діяльності різних економічних агентів, до яких залучено капітал, працю, сировину, управління, інформацію, технології та ін. [2, с. 81]. Просторову конфігурацію цих складових змінює регіоналізація, унаслідок чого світове господарство стає вже не простою сукупністю всіх країн світу, а визначається як єдина система, де взаємодіють національні і регіональні сектори. Відповідно, трансформаційні зміни, що відбуваються у світовому ринку, впливають на діяльність економічних агентів на національному, регіональному рівнях, а самі процеси транснаціоналізації та регіоналізації перетворились в основні структуроформуючі фактори розвитку світового господарства. Під впливом цих факторів виникає нова якість системи господарювання, що має суттєвий демонстраційний ефект на різні сфери розвитку (економічну, політичну, соціальну, культурну тощо), викликаючи відповідні трансформації на національному, регіональному та світовому рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми структурних зрушень, циклічності економічного розвитку досліджувались у наукових розробках А. Гальчинського, К. Жюгларя, М. Кондратьєва, С. Кузнеця, Р. Лукаса, К. Маркса, У. Мітчелл, Г. Мюрдаля, А. Пігу, Є. Слуцького, Р. Солоу, М. Туган-Барановського, М. Фрідмена, Ф. Хаєка, Р. Харрода, Дж. Хікса, Е. Хансена, Й. Шумпетера. Трансформаційні процеси, що відбуваються на світовому ринку під впливом глобальних зрушень, пов'язані із наступним.

Відбувається значна інтенсифікація міжнародних економічних відносин (у першу чергу під впливом стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій) із одночасним скороченням їхньої передбачуваності, і, як наслідок, суттєво зросла зміна амплітудних коливань економічного середовища як усього світового ринку, так й окремих його сегментів. Відповідно, значно почастишали фінансово-економічні кризи, що охоплюють не тільки окремі сектори світового ринку, а й усі групи країн світового господарства. Остання фінансово-економічна криза, що почалася у 2008 р., фактично доводить методологічну неадекватність існуючих наукових досліджень новітнім суспільним трансформаціям, що відбуваються на світовому ринку в умовах глобальних зрушень. У свою чергу, це актуалізує дослідження теоретико-методологічного підґрунтя об'єктивних процесів якісних та динамічних змін, що відбуваються на світовому ринку і зумовлюють його трансформацію.

Метою даної роботи є дослідження трансформаційних процесів, які відбуваються у світовій економіці, та аналіз впливу глобалізації на розвиток хімічної промисловості.

Результати дослідження. Одними з перших, хто відіграв певні періоди у розвитку економічної активності, пов'язаної із природою торгового циклу руху капіталу, стали представники класичної школи політичної економії.

Більш системні дослідження циклічних зрушень та коливань пов'язані із науковими розробками кейнсіанців, а потім й неокейнсіанців, що обґрунтували взаємозв'язок циклічних коливань та динамічних змін сукупного попиту, що відбуваються під впливом споживання та інвестицій. На підставі цих розробок було визначено теоретико-методологічне підґрунтя антикризової політики, основним інструментом якої стало регулювання сукупного попиту з використанням інструментарію бюджетної та кредитно-грошової політики. Проблема циклу є проблемою динамічною [12, с. 70]. Крім того, сам цикл виступає як складне явище, оскільки пов'язане не тільки з економічною динамікою, а й зі змінами у технологіях, організаційних умовах виробництва тощо, що вимагає відповідного історико-економічного аналізу, інтегрального підходу у дослідженні циклічних зрушень [8]. Альтернативною ідеєю кейнсіанства стала монетарна концепція циклів [7], оскільки визначала циклічність розвитку національних економік нестабільністю грошової пропозиції. Відповідно, основним інструментарієм антициклічного регулювання має бути регулювання грошової пропозиції.

Досліджуючи сутність економічних циклів, притаманних капіталістичному виробництву, К. Маркс довів, що економічні кризи є іманентною рисою ринкової економіки, матеріальною підставою економічного циклу є рух основного капіталу, а технологічні нововведення стають головною детермінантою циклічності.

Особливий внесок у дослідження проблем циклічності економічного розвитку зробив Р. Лукас, який досліджував циклічні коливання в економіці з точки зору рівноважного процесу, що пов'язані із випадковими діями. У свою чергу, помилки, які пов'язані з неспроможністю розробити реальні прогнози, ґрунтуються на неякісній інформації та неадекватній її оцінці [13].

Важливого значення у дослідженні циклічних набуває аналіз поведінки суб'єктів ринку (А. Пігу). Психологічні оцінки явищ, пов'язаних із економічною активністю, у тому числі панічні настрої, які притаманні кризовим періодам, призводять до падіння інвестиційної активності підприємців, і навпаки, оптимістичні настрої, які спостерігаються в періоди поживлення, стимулюють спекулятивні операції та настрої.

Економічні цикли являють собою багатфакторний процес, відтак, через коливання цін, валютних курсів, котирувань фондових активів економічні агенти прагнуть отримувати більший прибуток у різних фазах циклу (У. Мітчелл), отже, перспективи отримання, а фактично вплив цін стає визначальним у формуванні циклічних зрушень та коливань [14, с. 451–453].

Економічне зростання відбувається нерівномірно через вплив нововведень [9], які змінюють принципи пізнання та змінюють (еволюційно або революційно) прогрес суспільства. Нерівномірність інноваційного процесу в часі формує цикл.

Внутрішні фактори економічного зростання призводять до довгострокових циклів (М. Кондратьєв), які мають дві хвилі (зростаючу та спадаючу): зміни, які пов'язані з науково-технічною революцією, формують початок зростаючої хвилі, спадаючим хвилям притаманні депресія та

стагнація [3, с. 197]. Кожному з циклів відповідає певний набір галузей, які знаходяться на відповідних етапах циклу, технічний прогрес впливає на зміну технічної бази виробництва, викликає відповідні зміни у територіальній та галузевій структурах.

Пожвавлення або, навпаки, занепад спричиняється швидким нагромадженням вільного капіталу та неорганізованістю виробництва [5]. Вчений обґрунтував, що біржова криза вибухає значно раніше промислової, фактично цей сценарій повторився й під час останньої кризи 2008–2009 рр.

Сучасні дослідження циклічності економічного розвитку вийшли за межі суто економічних досліджень: математичне обґрунтування циклічних зрушень в економіці (Є. Слуцький, С. Кузнець), дослідження та аналіз взаємозв'язків економічних, соціальних й інституціональних феноменів у розвитку циклічних коливань (Ф. Хаек, Г. Мюрдаль), економічні моделі для аналізу коливань економіки та економічної політики (Л. Клейн), фундаментальні дослідження проблем економічного зростання країни як однієї з фаз економічного циклу (Р. Солоу), розробка теорії економічного циклу, що включає як теорію довгострокового економічного зростання, так і мікроекономічну теорію поведінки споживачів і фірм (Ф. Кюдланд та Е. Прескотт) та ін.

Трансформаційні процеси, що відбуваються на світовому ринку, можуть мати довгостроковий характер (оскільки пов'язані із тим, що у ринковій економіці економічне зростання у довгостроковому періоді не буває безперервним та рівномірним, тобто відбуваються певні коливання циклічного характеру) або короткостроковий (оскільки пов'язані зі структурними змінами, що виникають унаслідок поточних коливань кон'юнктури ринку). Взаємодія і взаємовплив криз і циклів різної тривалості і природи походження здійснюються все більш синхронізовано, що характеризує глобальний характер кризових процесів та циклічності соціально-економічного розвитку [4, с. 242].

Темпи приросту світової торгівлі постійно випереджають темпи приросту світового ВВП, що є свідченням постійного поглиблення процесів інтернаціоналізації, тому не випадково зміни, що відбуваються в економічній сфері (міжнародних товарообмінних процесах, розвитку фінансової сфери), у першу чергу набули ознак глобальних. Сприяють цьому досить високі темпи розвитку лібералізації міжнародних економічних відносин. Під впливом глобалізації з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій суттєво розширюється торгівля не лише товарами, а й послугами, технологіями,

знаннями та іншою інноваційною продукцією, яка безпосередньо пов'язана з науково-технічним розвитком і сприяє подальшому розвитку інтернаціоналізації виробництва, поглибленню глобалізаційних процесів у цілому. У світовій економіці спостерігається стійка тенденція випереджаючих темпів зростання світової торгівлі відносно світового ВВП (за виключенням періоду, що припадає на глобальну фінансово-економічну кризу 2008–2009 рр.), що наочно демонструє рис. 1 [17].

Хімічна промисловість є однією з найважливіших базових галузей сучасної світової економіки. Ринок хімічної продукції нараховує понад 70 тис. найменувань, які широко використовуються для виробництва різноманітних споживчих товарів, а також – у великих обсягах – в інших галузях економіки, таких як сільське господарство, обробна промисловість, будівництво та сфера послуг (рис. 2). Хімічна промисловість сама споживає більше 25% власного виробництва хімікатів. Серед найважливіших споживачів її продукції – автомобільна, текстильна промисловість, виробництво одягу, металургія та ін.

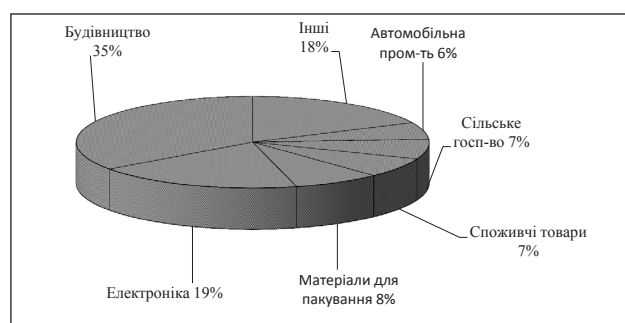

Рис. 2. Структура світового споживання хімічної продукції, 2012 р. [15]

Навіть під час кризи 2008 р. обсяг світового ринку становив 2 044 млрд. дол., ще в 1998 р. обсяг світового ринку складав 1500 млрд. дол. Згідно з прогнозами експертів, передбачуваний щорічний темп зростання світового ринку хімічної продукції становитиме 2,7%, і до 2030 р. обсяг ринку може сягнути 4 391 млрд. дол. Зростанню динаміки обсягів хімічної промисловості сприятиме зростання населення світу. У разі якщо прогнози зростання світового населення вірні, то до 2030 р. чисельність планети сягне 8,2 млрд. осіб, отже, обсяг споживання продукції хімічної промисловості значно зросте.

Відновлення світової економіки після глобальної кризи характеризується досить активним інвестуванням і зростанням світових хімічних потужностей. У стадії будівництва знаходяться 250 проектів. Виходячи з вартості будівництва нових установок і закладки шахт, експерти IFA оцінюють загальні витрати на ці проекти в 88 млрд. дол. Їх реалізація призведе до зростання виробничих потужностей хімічної промисловості в 2015 р. на 183 млн. т.

Криза внесла суттєві корективи в динаміку щорічних темпів зростання світової торгівлі, ВВП, інвестиційної активності, споживання, безробіття. У 2009 р. скорочення економічної активності виявилось найбільшим серед усіх глобальних рецесій. Активне впровадження антикризових заходів з боку національних урядів, міжнародних організацій дозволило зменшити швидкість падіння обсягів міжнародної торгівлі та виробництва, усе одно за 2009 р. скорочення ВВП становило -2,6%, експорту – -12,1%, це найбільші темпи падіння за останні 50 років не тільки у виробничій та торговельній сферах, відбулося скорочення споживання (-1,1% із розрахунку на душу населення), інвес-

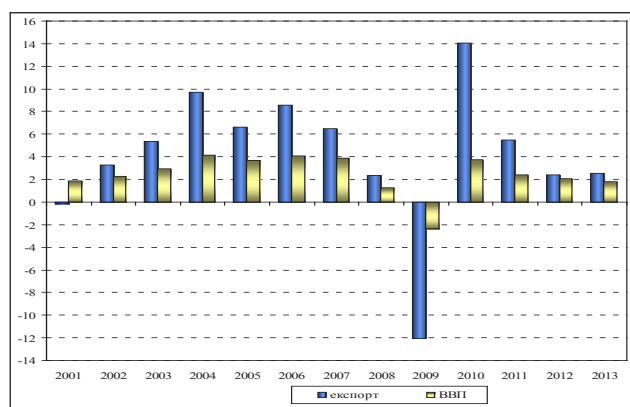

Рис. 1. Динаміка щорічних темпів зростання світового експорту та ВВП, %

Таблиця 1

Глобальні рецесії: окремі показники економічної активності, по відношенню до попереднього року, %

Показник	1975	1982	1991	2009	середній**
<i>Обсяг виробництва</i>					
Випуск продукції на душу населення (по паритету купівельної спроможності)	-0,13	-0,89	-0,18	-2,50	-0,40
Випуск продукції на душу населення (в ринкових цінах)	-0,33	-1,08	-1,45	-3,68	-0,95
<i>Інші макроекономічні показники</i>					
Промислове виробництво	-1,60	-4,33	-0,09	-6,23	-2,01
Споживання нафти	-0,90	-2,87	0,01	-1,50	-1,25
Рівень безробіття*	1,19	1,61	0,72	2,56	1,78
Потоки капіталу (у середньому за два роки приток та відтік, у відсотках до ВВП)	0,56	-0,76	-2,07	-6,18	-0,76
<i>Компоненти виробництва</i>					
Споживання на душу населення	0,41	-0,18	0,62	-1,11	0,28
Інвестиції на душу населення	-2,04	-4,72	-0,15	-8,74	-2,30

*Зміна процентного пункту тільки по розвинутих країнам

** У середньому по спадам у 1975, 1982 та 1991 рр.

Джерело: складено автором на основі [15]

тиційної активності (відповідно, на 8,74%) тощо, як це наведено в порівняльних показниках економічної активності за 1975, 1982, 1991, 2009 рр., що представлено в табл. 1.

У першій післякризовій 2010 р. вдалося відновити докризові показники обсягів світового виробництва (зростання ВВП становило 3,7%) та експорту (зростання складо 14,1%), подальші перспективи розвитку світової економіки є дуже невизначеними, і нова економічна криза цілком можлива [17].

Основними характерними ознаками структурних зрушень, що відбуваються на світовому ринку, стало те, що спади економік поступово стають більш синхронними; суттєво посилюється вплив інвестиційної активності на економічні коливання; фактично всі спади супроводжуються скороченням приватних довгострокових інвестицій та зниженням вартості цінних паперів; рецесії в економіці майже не супроводжуються дефляцією; піки відсоткових ставок співпадають зі зростанням ВВП [6, с. 163–166]. Несталість та невизначеність економічного середовища погіршує умови прийняття раціональних рішень, що безпосередньо впливатиме на подальшу соціально-економічну динаміку. Найбільш актуальними завданнями розвитку стають розв'язання кризових проблем у сфері зайнятості, забезпечення економічного росту (особливо для розвинутих країн, економічні проблеми яких стали основним фактором глобального економічного спаду).

Сучасні умови функціонування світового господарства суттєво впливають на розвиток циклічності економічного розвитку, визначають появу нових форм, зміну природи економічної циклічності, що відбувається за відповідними принципами [1, с. 18–24]:

- циклічність кореспондується із принципом історизму і має відповідну логіку розвитку, що відображають відповідні фази розвитку: генезис, зрілість, занепад, криза;

- економічні цикли є взаємопов'язаними, взаємозалежними та субординованими за своїм змістом;

- цивілізаційні цикли мають першочерговий вплив на розвиток суспільства, у структурі глобальних циклів взаємопов'язаними є цикли локальних цивілізацій, цикли формаційного розвитку, цикли глобальних гегемоній тощо;

- циклічні коливання мають відповідну синхронність, хоча не виключено, що зовнішні фактори можуть стимулювати або дестимулювати амплітуду циклічних коливань.

Аналіз існуючого теоретико-методологічного підґрунтя щодо сутності циклічних зрушень дозволяє дійти висновку, що циклічність виступає, з одного боку, як прояв економічної нестабільності, а з іншого – як форма економічного розвитку, маючи при цьому певну послідовність, закономірність, синхронність.

Циклічні коливання є іманентною рисою ринкової економіки, однак вони необов'язково збігаються із нециклічними коливаннями, що відбуваються в економіці. Останні проявляються у вигляді кризових явищ, що можуть охоплювати окремі сфери економіки або її галузі, унаслідок чого виникає пере- або недовиробництво саме на цьому сегменті економіки (структурні кризи).

Висновки. Аналіз прогнозних оцінок щодо розвитку світового господарства, які надають основні міжнародні організації, доводить, що подібні кризові явища й надалі будуть посилюватися [10–11], а відтак, можна зробити висновок, що й невизначеність умов світогосподарського розвитку також буде зростати та залишатися досить мінливою, трансформаційні процеси на світовому ринку будуть продовжуватися й надалі унаслідок змін (скорочення) інвестиційного попиту, оскільки оцінити нові проекти є досить важко; зменшення попиту з боку домогосподарств; скорочення сфери зайнятості, через неспроможність компаній визначити вартісну оцінку щодо створення нових робочих місць; неспроможність оцінки вартості фінансових активів бізнесу тощо.

Список використаних джерел:

1. Гальчинський А.С. Криза і цикли світового розвитку : [монографія] / А.С. Гальчинський. – К. : АДЕФ-України, 2009. – 391 с.
2. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура : [монографія] / М. Кастельс ; пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
3. Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики : [монографія] / Н.Д. Кондратьев. – М. : Экономика, 1989. – 345 с.
4. Олешко А.А. Взаемозв'язок циклів і криз різної етимології у динаміці розвитку соціально-економічних систем / А.А. Олешко // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1(3). – Т. 1.

5. Туган-Барановський М.І. Основи політичної економії / М.І. Туган-Барановський ; наук. ред., авт. передм. і вступ. ст. С.М. Злупко. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 628 с.
6. Філіпенко А.С. Економічний розвиток сучасної цивілізації : [монографія] / А.С. Філіпенко. – К. : Знання України, 2006. – 316 с.
7. Фридман М. Капіталізм и свобода : [монографія] / М. Фридман ; пер. с англ. – М. : Новое издательство, 2006. – 240 с.
8. Хансен Э. Экономические циклы и национальный доход : [монографія] / Э. Хансен. – М. : Директ-Медиа, 2007. – 644 с.
9. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития : [монографія] / Й.А. Шумпетер. – М. : Директ-Медиа, 2007. – 400 с.
10. Future Global Shocks. Improving risk governance OECD. Reviews of Risk // Management Policies OECD Publishing. – 2011. – 138 p. [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.oecd.org/dataoecd/24/36/48256382.pdf>.
11. Global Trends 2025: A Transformed World // Washington US Government Printing Office. – 2008. – 99 p. [Electronic resource]. – Access mode : www.dni.gov/nic/NIC_2025_project.html.
12. Harrod R. The Trade Cycle: An Essay. – London: Oxford, 1936. – 234 p.
13. Lucas R. E. Studies in Business Cycle Theory / R. E. Lucas. – Oxford: Blackwell, 1981. – 360 p.
14. Mitchell W. C. Business cycles / W. C. Mitchell. – Berkeley: University of California Press, 1913. – 590 p.
15. World Economic Situation and Prospects 2013. Global outlook. – United Nations New York, 2013. – 37 p.
16. Organisation for economic co-operation and development [Electronic resource]. – Access mode : <http://stats.oecd.org>.
17. World Trade Organization. WTO [Electronic resource]. – Access mode : <http://wto.org/>.

Аннотация. В работе рассмотрены трансформационные процессы мирового товарного рынка и возможности дальнейшего развития химической промышленности. Определено, что темпы прироста мировой торговли постоянно опережают темпы прироста мирового ВВП, что является свидетельством постоянного углубления процессов глобализации. Сделан вывод, что характерными признаками структурных сдвигов, происходящих на мировом рынке, стало то, что спады экономик постепенно становятся более синхронными; существенно усилилось влияние инвестиционной активности на экономические колебания; практически все спады сопровождаются сокращением частных долгосрочных инвестиций и снижением стоимости ценных бумаг; рецессии в экономике почти не сопровождаются дефляцией; пики процентных ставок совпадают с ростом ВВП. Востребованность химии как межотраслевой науки, диверсифицированный спрос на продукцию химической промышленности раздвинули рамки отрасли и обусловили формирование сложного химического кластера, связанного с основными тенденциями мировой торговли: ресурсосбережение, использование возобновляемых видов сырья и источников энергии, снижение техногенной нагрузки на окружающую среду, решение проблем продовольственного обеспечения и здравоохранения.

Ключевые слова: глобализация, трансформация, мировая торговля, химическая промышленность, экономический кризис.

Summary. The paper discusses the transformation processes of the global commodity market and the possibilities for further development of the chemical industry. It was determined that the growth rate of world trade is constantly outpacing world GDP growth, which is a testament to the constant deepening of the process of globalization. It is concluded that the characteristic features of structural changes taking place in the global market, is that the economic downturn is gradually becoming more synchronized; greatly increased the impact of investment activity on economic fluctuations; virtually all recessions are accompanied by a decline in private long-term investments and a decrease in the value of securities; economic recession accompanied by deflation hardly; spikes in interest rates coincide with an increase in GDP. The demand for chemistry as interdisciplinary science and diversified demand for chemical products expanded the scope of the industry and led to the formation of complex chemical cluster associated with the main trends in world trade: resource conservation, use of renewable raw materials and energy sources, reduction of anthropogenic impact on the environment, the problems of food security and health.

Key words: globalization, transformation, international trade, chemical industry, the economic crisis.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія
**МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
ТА СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО**

Випуск 3

Ужгород-2015

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- Головний редактор:** Палінчак Микола Михайлович – декан факультету міжнародних відносин Ужгородського національного університету, доктор політичних наук, професор
- Заступники головного редактора:** Приходько Володимир Панасович – завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету, доктор економічних наук, професор
Химинець Василь Васильович – професор кафедри міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету, доктор економічних наук, професор
- Відповідальний секретар:** Дроздовський Ярослав Петрович – доцент кафедри міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету, кандидат економічних наук
- Члени редколегії:** Ярема Василь Іванович – завідувач кафедри господарського права Ужгородського національного університету, доктор економічних наук, професор
Мікловда Василь Петрович – завідувач кафедри економіки підприємства Ужгородського національного університету, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України
Філіпенко Антон Сергійович – доктор економічних наук, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Тараса Шевченка, заслужений професор КНУ ім. Тараса Шевченка, академік АН ВШ України
Газуда Михайло Васильович – професор кафедри економіки підприємства Ужгородського національного університету, доктор економічних наук, професор
Луцишин Зоряна Орестівна – професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор
Старостіна Алла Олексіївна – завідувач кафедри міжнародної економіки економічного факультету КНУ ім. Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор
Слава Світлана Степанівна – професор кафедри економіки підприємства Ужгородського національного університету, кандидат економічних наук, доцент
Ерфан Єва Алоїсівна – доцент кафедри міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету, кандидат економічних наук
Кушнір Наталія Олексіївна – доцент кафедри міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету, кандидат економічних наук
Шинкар Віктор Андрійович – доцент кафедри міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету, кандидат економічних наук
Король Марина Михайлівна – доцент кафедри міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету, кандидат економічних наук
Рошко Світлана Михайлівна – доцент кафедри міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету, кандидат філологічних наук
Бурунова Олена – доктор економічних наук, професор Полонійського університету (Республіка Польща)
Andrzej Krynski – доктор габілітований, професор, ректор Полонійського університету (Республіка Польща)
Ioan Horga – доктор історичних наук, професор Університету Орадеа (Румунія)
Ludmila Lipková – доктор економічних наук, професор Братиславського економічного університету (Словаччина)

Науковий вісник Ужгородського національного університету.
Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»
включено до переліку наукових фахових видань України з економіки
на підставі Наказ МОН України від 21 грудня 2015 року № 1328.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»
на підставі Протоколу № 14 від 22 грудня 2015 року.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія KB № 21015-10815P,
видане Державною реєстраційною службою України 29.09.2014 р.

ЗМІСТ

Аслонова С. К. МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ СТАНУ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ	6
Багацька К. В. КАПІТАЛІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК КЛЮЧОВА КАТЕГОРІЯ ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ.....	10
Банера Н. П. НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В КРИЗОВИХ УМОВАХ	14
Бардаш С. В., Боговик Д. С. ДЕРЖАВНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ НЕЗАЛЕЖНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ.....	17
Безп'ята І. В. ОЦІНКА МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ТА МІКРОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ.....	22
Богашко О. Л. УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ.....	25
Бойченко В. С. СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУ РЕФОРМУВАННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ.....	29
Бохонко І. В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ УКРАЇНИ НА КОНКУРЕНТНИХ ЗАСАДАХ.....	33
Бочарова Ю. Г. МОДЕЛІ СПОЖИВАННЯ ТА КОНКУРЕНЦІЇ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ПРОДОВОЛЬСТВА.....	38
Букріна К. А. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ.....	43
Булатова О. В. ТРАНСФОРМАЦІЯ СВІТОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗРУШЕНЬ: БАЗОВІ ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	46
Бурковська А. В., Бурковський І. Д., Лункіна Т. І. ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТКУ БІРЖ У КРАЇНАХ СВІТУ.....	51
Ватаманюк-Зелінська У. З. УНІФІКАЦІЯ ПАРАМЕТРІВ РОЗМЕЖУВАННЯ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ГАЛУЗЕВОЮ ОЗНАКОЮ.....	54
Гакова М. В. КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПОВЕДІНКОЮ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА.....	61
Гаража О. П. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	65
Геращенко І. М. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ НА РИНКУ ПРАЦІ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ.....	71
Головко О. Г., Пугачова К. І., Литвин О. М. ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКУ: ІНСТРУМЕНТАРІЙ АНАЛІЗУ	76
Голод А. П., Феленчак Ю. Б. ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРУКТУРИ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	80